

"Kelâmın selâmet ve rendeçlenmesi ve itidal-i mizacı ise, her kaydın istihkak ve istidadına göre inayeti taksim ve hil'at-ı üslûbu tevzi' ve giydirmektir. Hem de hikâyette olursa mütekellim kendini mahkiyyun anh yerinde farz etmek gerektir..." İzah?

"Kelâmın selâmet ve rendeçlenmesi ve itidal-i mizacı ise her kaydın istihkak ve istidadına göre inayeti taksim ve hil'at-ı üslubu tevzi ve giydirmektir. Hem de hikâyette olursa mütekellim kendini mahkiyyun anh yerinde farz etmek gerektir. Şöyle:"

"Eğer başkasının hissiyat ve efkârının tasvirinde ise mahkiyyun anh'a hulûl etmek ve onun kalbinde misafir olmak ve lisanıyla tekellüm etmek gerektir."

"Eğer kendi malında tasarruf etse alâmet-i kıymet olan itibar ve ihtimamın taksiminde her kaydın istihkak ve istidat ve rütbesini nazara almak ile taksiminde adalet ve üsluplarda istidadın kametine göre kesmektir. Tâ her bir maksat onun münasibinde olan üsluptan cilveger olabilsin."(1)

Bir kelamın veya cümlelerin mükemmel, pürüzsüz ve yapısının kusursuz ve mutedil olması cümle içinde her kaydın yani her gramer kuralının kabiliyet ve hakkına göre bir mana ve bu manaya uygun bir üslup elbisesi giydirmek gerekiyor. Cümle içinde bütün edebi sanatların hakkını veremeyen ve onlara münasip bir elbise ve üslup giydirmeyenin cümlesi basit ve sıradan olur. Böyle bir kelamın pürüzleri ve yapı bozuklukları çok olur ki, belagat noktasından selametli bir cümle olmaz.

"Hem de hikâyette olursa, mütekellim kendini mahkiyyun anh yerinde farz etmek gerektir. Şöyle: Eğer başkasının hissiyat ve efkârının tasvirinde ise mahkiyyun anh'a hulûl etmek ve onun kalbinde misafir olmak ve lisanıyla tekellüm etmek gerektir."

Bir mesaj veya maksut için hikaye anlatan adam, anlattığı hikayeyi kendi hissedip yaşamaz ise, yani anlattığı hikaye kahramanı ile empati kuramaz ise muhatabı etkileyemez. Kendi etkilenmeyen birisi başkasını hiç etkileyemez.

Misal, Hazreti Ali (r.a)'ı hikaye eden bir adam önce kendi bir hislenip işlenmesi

gerekir. Hikaye ettiği mübareğin hissiyat ve gönül dünyasını tasvir ediyorsa, onunla empati kurup bir parça onunla hemhal olması gerekir. O zaman onun ağzı ile konuşabilir. Demek kelamın tesirli ve güzel olması, onu hissetmek ve yaşamakla olur.

"Eğer kendi malında tasarruf etse, alâmet-i kıymet olan itibar ve ihtimamın taksiminde her kaydın istihkak ve istidad ve rütbesini nazara almak ile taksiminde adalet ve üslûblarda istidadın kametine göre kesmektir. Tâ herbir maksad onun münasibinde olan üslûbdan cilveger olabilsin."

Şayet kişi kendi ile ilgili bir şeyi tasvir ediyorsa, bu kez de edebi yönden her kuralın hakkını vermek, her ibarenin içine bir hayat bahşetmek ve bunu yaparken de diğer manaları da rencide etmemek ve itidalli bir üslup ve elbise giydirmek gerekiyor. Ta ki muhatap hem anlasın hem hislensin. İnsanın kendi hâlini ve meramını anlatması biraz daha kolay iştir. Lakin anlatmanın çok derece ve mertebeleri vardır. Kur'an'ın Hazreti Yusuf (as)'ı tasvir etmesi ile iyi bir edebiyatçının tasvir etmesi arasında dağlar kadar fark vardır.

Bir meselenin söyleniş şekli ve üslubu, meselenin manasına göre değişir. Mana derin ve ilmi ise, üslup da ona göre olur. O manaya takılan üslup, mananın üstüne oturması gerekir. Mana içinde, başka kayıt ve manalar varsa onlara da nişaneler olması gerekir.

Yani her manaya uygun, ölçülü ve adil üsluplarının manaya giydirilmesi lazımdır. Ta maksatlar, üslubun altında ezilip bozulmasın. Üslup, manayı kuvvetlendirmeli, arızası ve ölçüsüzlüğü ile gizlememeli.

(1) bk. [Muhakemat, İkinci Makale \(Unsuru'l-Belagat\), On İkinci Mesele.](#)

İlgili ders videosu için tıklayınız:

- [Prof. Dr. Şadi Eren, Muhakemat Dersleri \(36. Bölüm\).](#)